

Advies over een aantal struiksoorten i.f.v. de erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal

Adviesnummer:	<u>INBO.A.3753</u>
Auteur(s):	Kristine Vander Mijnsbrugge
Contact:	Niko Boone (niko.boone@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	ANB 2019/5
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos T.a.v. Gudrun Van Langenhove Havenlaan 88 bus 75 1000 Brussel gudrun.vanlangenhove@vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Joris Janssens (joris.janssens@vlaanderen.be) Vincent Kint (vincent.kint@vlaanderen.be)

Dr. Maurice Hoffmann
Administrateur-generaal wnd.

Aanleiding

Naar aanleiding van een rationaliseringsoefening van de zaadboomgaarden van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), is vastgesteld dat een aantal geplante struiksoorten niet voorkomen op de facultatieve lijst van bijlage I B van het besluit van de Vlaamse regering van 3 oktober 2003 betreffende de procedure tot erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal (verder het uitvoeringsbesluit genoemd). Hierdoor kunnen deze struiksoorten niet onderworpen worden aan de bepalingen uit dit uitvoeringsbesluit. Op basis van een bevraging bij betrokkenen van het INBO, ANB en de bosboomkwekerijsector gaat het om negen struiksoorten. Het ANB bereidt voor deze soorten een wijzigingsbesluit voor om ze eventueel te kunnen opnemen in de bijlage I B van het uitvoeringsbesluit. Het betreft volgende soorten:

- Rosa agrestis (kraagroos)
- Rosa tomentosa (viltroos)
- Rhamnus cathartica (wegedoorn)
- Crataegus rhipidophylla (koraalmeidoorn)
- Prunus domestica subsp. insititia (kroosjes)
- Cornus mas (gele kornoelje)
- Ulex europaeus (gaspeldoorn)
- Cytisus scoparius (brem)
- Sambucus racemosa (trosvlier)

Vragen

1. Bijlage I B is in het leven geroepen om autochtone boom- en struiksoorten onderhevig te kunnen maken aan het uitvoeringsbesluit. Voldoen de negen struiksoorten minstens aan de voorwaarde dat het inheemse struiksoorten zijn?
2. Indien deze struiksoorten inheems zijn voor Vlaanderen, heeft het INBO dan weet van (potentiële) autochtone zaadbronnen van deze soorten, in Vlaanderen en meer specifiek in gebieden in eigendom/beheer van het ANB, teneinde hiervan uitgangsmateriaal te kunnen laten erkennen en op termijn de markt te kunnen bevoorraden? Graag hiervan een overzicht.
3. Zijn er al zaadboomgaarden aangelegd met deze soorten? Zo ja, graag hiervan een overzicht. En zo nee, zijn er hieromtrent plannen? Of zijn er redenen waarom het niet aangewezen is om van deze soorten zaadboomgaarden aan te leggen?

Toelichtingen

1 Inheemse struiksoorten?

Alle soorten met uitzondering van kroosjes, synoniem kroospruim, (*Prunus domestica* subsp. *insititia*, synoniem *Prunus insititia*) worden als inheems beschouwd in de inventaris van autochtone populaties bomen en struiken in Vlaanderen en Nederland (Maes *et al.*, 2006; Uyttenbroeck *et al.*, 2014; Thomaes *et al.*, 2004).

Kroosjes (synoniem kroospruim) is een oude pruim die in de Lage Landen werd gekweekt nog voor de grootvruchtige pruimen alomtegenwoordig werden (Depypere *et al.*, 2009). Het is dus een zeer oude cultuurplant en heeft vooral een erfgoedwaarde. Dat kan vermeerdering en aanplant verantwoorden op plaatsen waar de erfgoedwaarde van tel is zoals in hagen en

houtkanten, of andere kleine landschapselementen. In die zin is het te rechtvaardigen dat de soort opgenomen wordt in de bijlage I B van facultatief te certificeren soorten.

2 Autochtone zaadbronnen

Kraagroos behoort tot de egelantieren en autochtone populaties komen voor in het zuiden van Limburg, terwijl viltroos een heel verspreid voorkomen kent in Vlaanderen (Thomaes *et al.*, 2004, Vander Mijnsbrugge K. & Beeckman H., 2012). Er worden geen siervariëteiten van deze soorten aangeplant, zodat er doorgaans geen twijfel bestaat over het autochtone karakter van vindplaatsen.

Trosvlier is pas sinds de vorige eeuw op eigen kracht in de Lage Landen aangekomen. Aangezien de soort reeds lang wordt aangeplant als sierplant, is het autochtone karakter van trosvlieren in de praktijk moeilijk te bepalen.

Koraalmeidoorn is eveneens een inheemse soort. Relatief recent werd een eerste autochtone populatie aangetroffen in Zuid-Limburg (Vander Mijnsbrugge & Maes, 2008).

Gele kornoelje is een inheemse soort waarvan autochtone individuen beperkt zijn tot oude hagen in het zuiden van Limburg.

Autochtone populaties van wegedoorn beperken zich tot enkele beekvalleien verspreid over Vlaanderen.

Brem en gaspeldoorn zijn pioniersoorten op zandgronden met een relatief korte levensduur. Betrouwbare autochtone populaties zijn beperkt aanwezig in Vlaanderen.

Voor alle opgesomde soorten zijn autochtone populaties zeldzaam tot uiterst zeldzaam in Vlaanderen. Hoewel het een oude cultuurplant betreft, zijn voor kroosjes sommige vindplaatsen in de inventaris van autochtone bomen en struiken als mogelijk autochtoon aangegeven. Dit betekent in de praktijk dat de vindplaats voor deze soort voornamelijk een erfgoedwaarde heeft. Erfgoedwaarde werd niet als een aparte categorie in de inventaris van autochtone genenbronnen opgenomen.

Om een *in situ* locatie te kunnen erkennen als officiële zaadbron houdt het INBO een richtcijfer aan van minimaal 20 tot 30 zaaddragende individuen aanwezig op dezelfde plek of op plekken in de nabije omgeving. Dat is voor de opgesomde soorten nauwelijks tot niet te vinden in Vlaanderen.

3 Zaadboomgaarden

Van een aantal soorten werd materiaal vegetatief vermeerderd en aangeplant in een aanplant die dienst kan doen als zaadboomgaard (tabel 1)

Tabel 1: overzicht van de soorten waarvoor een aanplant van autochtoon materiaal beschikbaar is.

soort	locatie	beheerder
kraagroos	Zusterkloosterbos (Stevoort)	ANB
viltroos	Zusterkloosterbos (Stevoort)	ANB
wegedoorn	oude kwekerij (Brasschaat)	ANB
kroosjes	Praatbos (Koekelare)	ANB
gele kornoelje	proefkwekerij INBO (Grimminge)	INBO

Er zijn momenteel geen plannen om voor koraalmeidoorn, gaspelidoorn, brem of trosulier aanplantingen te realiseren. Gaspelidoorn en brem zijn kortlevende soorten waarvoor de inspanning van de aanleg van een boomgaard niet helemaal te verantwoorden is gezien de korte tijdsduur dat ze zullen kunnen dienst doen als zaadleveranciers. Gezien het autochtone karakter van trosulieren in de praktijk heel moeilijk vast te stellen is, is de aanleg van een boomgaard met twijfelachtige individuen niet onmiddellijk wenselijk. Koraalmeidoorn zou kunnen opgenomen worden in de planning om een boomgaard aan te leggen, maar er zijn momenteel geen redenen om deze zeldzame soort als prioritair te beschouwen.

Conclusie

1. Alle soorten zijn inheems, met uitzondering van kroosjes wat een oude cultuurplant is met erfgoedwaarde. Er zijn geen bezwaren om de opgesomde soorten op te nemen in een uitbreiding van bijlage I B van het besluit van de Vlaamse regering van 3 oktober 2003 betreffende de procedure tot erkenning van bosbouwkundig uitgangsmateriaal en het in de handel brengen van bosbouwkundig teeltmateriaal.
2. Autochtone populaties zijn voor alle opgesomde soorten zeldzaam tot uiterst zeldzaam in Vlaanderen. Er zijn geen voldoende grote populaties aanwezig in Vlaanderen die in aanmerking komen voor erkenning als *in situ* zaadbron.
3. Zaadboomgaarden werden reeds aangelegd voor gele kornoelje, wegedoorn, viltroos, kraagroos en kroosjes. Voor de andere opgesomde soorten zijn momenteel geen plannen om op korte termijn ook boomgaarden te voorzien.

Referenties

Depypere L., Chaerle P., Breyne P., Vander Mijnsbrugge K. & Goetghebeur (2009). A combined morphometric and AFLP based diversity study challenges the taxonomy of the European members of the complex *Prunus* L. section *Prunus*. Plant Systematics and Evolution, DOI 10.1007/s00606-009-0158-8.

Maes B., Bastiaens J., Brinkkemper O., Deforce K., Rövekamp C., Van Den Brecht P. & Zwaenepoel A. (2006). Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen. Boom Uitgevers Amsterdam, Amsterdam, Nederland.

Thomaes A., Vander Mijnsbrugge K. & De Cock K. (2004). Taxonomie, ecologie en verspreiding van inheemse rozen in Vlaanderen. Rapport, IBW Bb R 2004.020, Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, Geraardsbergen.

Uyttenbroeck R., De Vos B. & Vander Mijnsbrugge K. (2014). Verspreiding en standplaats van inheemse bomen en struiken in Vlaanderen. Onderzoek naar de relatie tussen voorkomen, bodem en omgevingskenmerken. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.R.2014.1388322, Brussel.

Vander Mijnsbrugge K. & Maes B. (2008). Meidoorns in de Lage Landen. Koraalmeidoorn ontdekt op het Plateau van Caestert. Natuurhistorisch maandblad, 149-154.

Vander Mijnsbrugge K. & Beeckman H. (2012). Geographically differentiating morphology of genetically similar dogroses: consequences of canine meiosis. Plant Systematics and Evolution, DOI 10.1007/s00606-012-0674-9.